30

PRÆSIDE
DEO TER OPTIMO MAXIMO
Theſes has Medicas,

De

COMATE SOMNOLENTO:

Ex
Decreto & Avtoritate
PROCERVM SVMMI ORDINIS MEDICI,
IN ILLVSTRI RAVRACORVM
VNIVERSITATE
NOBILISSIMORUM
GRATIOSISSIMORVM.

Pro
DOCTORATVS GRADV
ritè obtinendo,
ERVDITORVM EXAMINI,
Ad diem 15. *Julij, Anno M DC LXXIV.*
ſubmittit,
CAROLVS CHRISTOPHORVS EISEN,
Norimb.



BASILEÆ,
Typis JOH. RODOLPHI GENATHII.



DEO:

PATRIÆ:



VENERANDO DN. PARENTI,

VIRO

Nobiliſsimo, Ampliſsimo ac Conſultiſsimo

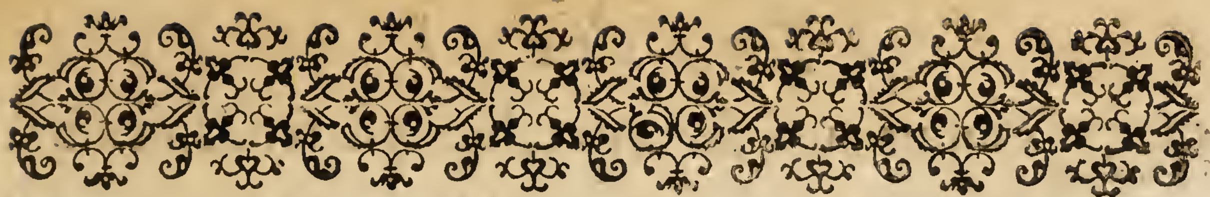
DN. JOH. CHRISTOPH. EISEN,

J. Cto, ac Reipublicæ, quæ Norimbergæ eſt, Advocato dexterrimo.

Theſes has Inaugurales

humiliter offert

AVTOR.



Quod caret alternâ requie, durabile non est;
Hæc reparat vires, fessaq; membra levat.

SEntentiæ hujus veritatem in naturali fundatam esse jure, necessaria somni & vigiliarum vicissitudo sufficienter nos docet, quam & venerandam impulisse antiquitatem, nullus dubito, ut tam magnificis somnum extulerint encomiis: Ægineta *enim in Tract. de Somno* demum in hæc prærũpit: *Somnus moderatus animalium facultatum quies est, bona humiditate cerebrum rigante contingens: Quod si rectè admittatur, multa bona facere potest. Nam & cibos concoquit, & dolorem mitigat, lassitudinesq; lenit: sed & animalium affectionum oblivionem inducere potest, & emotam mentis rationem corrigere.* Ovidius quoq; non verebatur poetica utens licentia hosce canere versus:

Somne quies rerum, placidissime, somne, Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, tu pectora duris
Fessa ministeriis mulces, reparasq; labori.

Quantæ idcircò calamitates in humanum redundare possint genus, si aut nimiô divexentur somnô, aut in eum solvi nequeant, miserè testantur afflicti: Caput enim corporis pars nobilissima, principum facultatum sedes, sensus motusque origo maximè cum in his tentetur affectibus, universum compati corpus necesse est. Eam ob causam sequenti Dissertatione Gratiosô Medicorum Collegiô mihi imposita, Comatis Somnolenti Essentiam, Causas, & remedia, quibus profligandum erit, proponam: sed ut feliciter cedant, Fiant *Summo Archiatrô Duce!*

THESIS I.

NOmina cùm ſuum in rebus ipſis fundamentum habeant, & conſequenter in earum cognitionem nos deducant, paulò profundiùs in præſentis affectus Ὀνοματολογίαν deſcenſuri ſumus, quæ Ἐτυμολογίαν, Συνωνυμίαν, ὁμωνυμίαν complectitur.

II.

Ἐτυμολογίαν quod attinet, Græcorum ſi accedamus confinia, Κῶμα dicitur per ſyncopen, quaſi κοίμημα, à κοιμᾶν, quod eſt dormire facio, alii ἀπὸ τοῦ κωμάζειν, comeſſationibus indulgere, deducunt, ab inuſitato verbo κῶ, quod eſt jaceo, unde Coma formatum credunt alii: alii aliter oriri putant.

III.

Nunc ad Συνωνυμίαν. Coma etiam exprimitur per Cataphoram, quæ vox ἀπὸ τοῦ κάτω, quod deorſum, & φορᾶ, quod eſt delatio, conflatur, quod ii, quos ſomnus urget, caput deorsùm ferant. Arabibus ſubeth audit. Latini delationem in ſomnum vertunt, per quam intelligunt, quando ægri vigilare nequeunt, nec habentes oculos apertos, ſed conniventes, ſive profundis ſomnis, ſive tenuibus, aut vigiliis detineantur, ex quibus differentia reſultat uſitata in Coma ſomnolentum, & Vigil, quorum prius nobis conſiderandum erit. Aliquandò pro Marcore ſumitur: Marcere enim torpere ſignificat, atque languere, & inertiâ teneri, unde Celſus de Lethargo dicit: *Marcor eſt inexpugnabilis dormiendi neceſſitas*, & Comatoſos proin ſomnolentos & inertes appellat.

IV.

Supereſt Ὁμωνυμία, ſumitur vel generaliter, vel ſpecialiter Coma. In priore ſignificatione omnes ſoporoſos affectus, ut Carum, Lethargum, Apoplexiam, &c. comprehendit, ut in libris Hipp. de Comate & Prorrhetic. ut & Galen. 3. de morb. vulgar. Artis Medicæ fulgentiſſimorum ſyderum, videre licet. In ſpecie vero de Comate ſomnolento ab Authoribus dicitur. Cataphoram non minus generaliter accipi à Galeno lib. 13. M. M. pro omnibus affectibus ſoporoſis, febris expertibus, ibi legere eſt. Nos de Comate ſomnolen-

nolento impræſentiarum acturi ſumus, cujus deſcriptionem extruimus ſequentem.

V.

Coma ſeu Cataphora, ſopor eſt ſine febre profundus, diuturnus, gravis, à quo ægri difficulter excitantur, vocati interdum reſpondent, ſed ſtatim obdormiſcunt, ab impedito ſpirituum animalium in organa tam ſenſoria, quàm motoria influxu, ortus.

VI.

Partem affectam cerebrum ponimus, tam ſecundum corticalem medullaremq; ſubſtantiam, quam quoad ventriculos ipſos: Spiritus enim animales, harum ſubſtantiarum poros, ventriculorumque cavitates, liberè permeare neceſſe habent, quò inoffensè in nervos ſenſui ac motui dicatos, peragendarum functionum gratiâ, curſum dirigere poſſint.

VII.

Cauſa proxima Comatis, quod modò per actionem ſenſus communis læſam, ſoporem nempe profundum definivimus, ut cæterorum ſymptomatum, morbus erit. Accuſamus autem præprimis morbum organicum aliqualem ſcil. obſtructionem ac compreſſionem, corticalis medullarisque ſubſtantiæ, ab humoribus aut vaporibus ortam; Quod dum dicimus, ſimul incluſam volumus intemperiem frigidam humidam cum materia: Neque excludimus intemperiem occultam à Narcoticis inductam. Solam tamen frigidam eamque ſine materia, non niſi rariſſimè, ſi unquam hic accuſandam putamus. Cauſa itaq; continens hujus obſtructionis & intemperiei ſunt humores, & vapores in cerebro contenti, ſive inibi geniti, ſive aliundè ex toto corpore, aut certis partibus ſint delati. Humores & vapores illi ſunt vel narcotici, ſpiritibus torporem, ne in itinere ſuo pergere poſſint, inducentes: vel ſeroſi, pituitoſi, frigidi, meatus ac poros aliqualiter obſtruentes. Addimus cum Clariſſimis Viris Fœl. Platero & Thom. Bartholino, ſcirrhoſos cerebri tumores, ſpiritibus liberum in ſenſuum motusque organa tranſitum impedientes.

VIII.

Cauſæ antecedentes ſunt iidem humores aliis adhuc

locis conclusi: Plethora quoque in toto corpore existens: Viscerum sanguificationi inservientium intemperies frigida, quæ sibi congeneres, crudos pituitosos, serosos humores concoquunt, iisque massam sanguineam sufferciunt: Demum sanguinis seminisque in utero peculiari ratione corruptio, ut inde vapores narcotica vi impregnati mentis arcem petant. Neque enim manus damus Schneidero, qui in tractatu de affectibus capitis soporis, cap. de Cataph. & alibi diaphragma & collum, os naresque foramina patentia, cribri formis, ac cunei formis ossium occlusa objicit. Quin potius quotidianæ experientiæ, authorum rationes jungimus, & vaporum in cerebrum ascensum, per vasa sanguifera, vel secundum nervorum ductus, vel per meatus inconspicuos, cum omnia in nobis sint perspirabilia, asserimus.

IX.

Externarum Causarum in nostris corporibus immutandis magna inest vis, Teste Divino sene lib. de natura humana morbi proveniunt partim ex vivendi ratione, partim ex spiritu quem vivendo trahimus: has perlustremus; Hujus igitur affectus procreationem adjuvant; Aer frigidus, (id quod exemplo eorum confirmatur, qui tempore hyemali trans Helveticorum Alpes proficiscuntur, ubi frigore perculsi in somnum incidunt, eô ni excitentur coganturque ambulare, facile perirent,) humidus itidem caput replens, imo & calidus humores fundens, ac pituitam resolvens: Dein si carbonum fumô vel Mercurii evaporatione adulteratur, quæ sulphure suo narcotico, spiritus torpere faciunt. Cibi euchymi & eupepti multum sanguinis generantes, vel crudi, humidi, frigidi, intempestivè, copiosè adsumpti, qui ad cruditatum productionem & calid. nativ. destructionem valdè efficaces sunt. Potus aq. frigidæ immoderatus, ut & vini generosi ac fortis, quo caput vaporibus repletur, ac cujus narcotica vi spiritus torpidiores redduntur. Somnus longior, & à cibo statim celebratus. Otium nimium ac motus intempestivi: consuetæ vacuationis vel à natura vel arte institutæ intermissio: Lætitia sanguinis generationem promovet, tristitiâ, irâ, &c. coctionis perfectio interturbatur. His adjungamus intempestivas capitis lotiones, casus impro-

improvisos, ictus, temporum ac cranii percussionem, contusionem, frequentem Medicamentorum Narcoticorum usum, venenaque assumpta. Brevi quicquid dictas in superioribus causas, vel progenerare vel earundem in cerebrum motum promovere valet, inter procatarcticas causas locum habere potest.

X.

Distinguimus Coma somnolentum in Idiopathicum & Sympathicum. Illud maximè cerebri, hoc aliarum partium vitiô ingruit.

XI.

Diagnosis sequitur, quæ respicit vel Partem affectam, vel Affectum ipsum, vel Causas.

XII.

Cerebrum affectam esse partem, actiones animales inde oriundæ, hocque affectu partim abolitæ, imminutæ, partim depravatæ, manifestant. Somnus enim qui tantùm in cerebro fit, profundus, ac diuturnus reliquos sensus internos pariter ac externos ab operando diutiùs quàm naturaliter decet, cessare cogit. Imò destillationes ac catarrhi in externas ac internas partes delabentes, magnam in capite humorum saburrham stagnare detegunt, doloris etiam invasio ejusq; proprietas, quæ cum tensione ac gravitate contingit, cerebrum male affectum haud obscurè indicant.

XIII.

Ipsum affectum & causas subsequentia clarè demonstrant signa: Intemperiei frigidæ materiæque expertis indices sunt. Causa frigida externè afficiens, absentia omnis gravitatis, tensionis, punctionis, morsus, levamen à calidis, molestia à frigidis: Occultæ, malignæ, aliarum partium affectiones, ut & proficuus alexipharmacorum seu opii vim infringentium usus: Obstructionis, seu compressionis, à pituita vel sero, capitis gravitas, mens torpida ac hebes, ingenii ac memoriæ infelicitas, propensio ad somnum nunquam non magna, crebri defluxionum frigidorumque morborum insultus, ætas senilis, temperamentum frigidum ac humidum, obesus corporis habitus, cum venarum parvitate, cutis glabritie, palloreque faciei, usus quoque rerum

 frigida-

frigidarum consuetus, urinæ crassæ, albæ, pulsus rarus, mollis interdum undosus: Plethoræ, capitis gravitas cum calore, vasorum sanguiferorum circa caput distentio, faciei, oculorum, linguæ rubor, sanguinis aut naturæ aut artis ope evacuationis neglectio, dolor pulsans ac distendens, temperamentum sanguineum, ætas florida liberalis ciborum laudabilium assumptio, omniaque demum, quæ sanguini augendo apta sunt: Scirrhi, certos ferè nullos habemus, aut admodum obscuros indices, sensim enim solet crescere, diu durare, indies augmentum capere, aliorum affectuum quoque signa deesse, decentibus medicamentis ac præsidiis adhibitis, non cedere: Sympathici affectus, signorum per Idiopathiam significantium absentia, morbi partium aliarum præexistentes, & pro eorum vehementia ac remissione gravior vel mitior afflictio.

XIV.

Signa ab aliis affectibus similibus contra distinctiva sunt: A Comate vigili, quod non propensio solùm, sed & profundus invadat somnus, nec adeò se jactent, huc illuc, neque delirent. A Caro, ubi somnus profundissimus, insensibilitas, immobilitasque percipitur tanta, ut puncti, vix oculos aperiant, nec loquantur: A Lethargo propter febris absentiam: Ab Apoplexia, quam motus & sensus abolitus, stertor notabilis, difficultasque respirandi comitantur, quæ hoc in affectu omnia multò aliter se habent: A Syncope, quâ laborantibus facies est mortuis simillima, cum pulsu languido parvo, contra in hoc.

XV.

Prognosin formamus hanc in genere, malum non est negligendum somnus & vigiliæ si modum excesserint malum, 2. Aph. 3. & 1. Prorrhetic. 2. Omnis somnus profundus à causa morbifica ortus, malus est. In specie verò Coma, quia in Lethargum, Carum, & Apoplexiam facilè potest transire, periculi præsagium auget, si diu urget hoc malum, à quo facultas animalis, dein & vitalis frangitur. Morbo acuto superveniens periculi plenum Gal. 3. Epidem. comm. 1. vel 7. judicat. Non minus exitiosum est, si morborum calidorum frigidorumq; insignem sequitur refrigerationem. Senili æta-

ti mor-

ti mortiferum. Idiopathicum curatu difficilius sympathicô: Breviter terminatur, cum tam nobilis spirituum animalium officina diu haud molestè affecta detineri possit. Ad salutem finiri solet, vires si vigent robore, quò materiam morbificam sibique gravem valeant excutere, naturaque, victô hoste, crisin moliri potens sit.

XVI.

Absolutâ affectus hujus Theoriâ, nunc Curam aggrediamur, quam ob causarum varietatem, & ipsam variare necesse est, itaque adhibita quadam restrictione, singulis accommodemus ipsam; Consistet enim in rationali per indicationes inventione præsidiorum. Illæ triplicis ordinis habentur: Curatoria, Præservatoria & Vitalis.

XVII.

Curatoria morbo ac causæ continenti debetur, quæ, quâ ratione per contrariorum usum morbi amovendi, & causa continens alteranda sit, monstrat. Intemperies igitur frigida, calefacientia, obstructæ viæ, aperientia exigunt, humor verò pituitosus, viscidus, crudus, morbum fovens, incidentia, detergentia, attenuantia & vacuantia, Narcotica alexipharmaca, postulant.

XVIII.

Præservat: causas respicit antecedentes, & externas, quæ amotionem ipsarum suadet, vel per alterationem & vacuationem, si humor, vaporesve in cerebro nati sunt, ab eo revellendos, si ab alio foco eò amandantur, retrahendos, repellendosque imperat.

XIX.

Vitalis demum quæ viribus invigilat, minimè est negligenda, ne ægrum dubiæ exponamus spei, itaque tum totius, tum partium restauratio citò est suscipienda. Hos feliciter ut obtineamus scopos, nobis præstò sint remedia, ex tribus fontibus, Chirurgico, Pharmaceutico, & Diætetico.

XX.

Curatoria igitur his satisfacimus: Medicus ad Comatosum vocatus, solùm eo laboret, ut ægrum à profundo confestim excitet somno, idque fiet sonos, strepitus excitando, proprium ægrotantis nomen sæpius exclamando, minus

suffi-

ſufficientia cum omnia hæcce comperiantur, deſcendat i[n] *Chirurgiam*, quæ ipſi exhibet veſicatoria capiti applicanda quæ Horſtius Obſervat. lib. 1. cap. 18. tanquam palmariu[m] decantat remedium, nullumque par habere inter cætera pu[…] tat: Cucurbitam eamq; magnam ſummô cum ægri ſolati[…] commiſſuræ ſuturæ coronalis & ſagittalis imponendam[…] Dolorificas extremitatibus ligaturas injiciendas: fortiore[…] frictiones crebriùs inſtituendas: Pilos variis in locis velli[…] candos, evellandos. *Ex Pharmacia* depromuntur plurim[…] quæ ſopitam excitare poſſunt facultatem, ut ſunt acria, in[…] grata ſenſibus, caſtoreum nempe, ruta, plumaque oleo ſuc[…] cini irrigata, & naribus admota: Aq. cephalic. ut Bauhin[…] Langii, Eraſti, flor. til. lil. convall. major. & ſimiles ſubinc[…] cochleatim exhibendæ: Pulveres ptarmici, ut & uſus apo[…] phlegmatiſmorum ac maſticatoriorũ maximæ utilitatis eſ[…] experientiâ confirmatur, contra ſe res habet cum ſuffum[…] giis, ex gummis, ſulphure & aliis ardentibus injectis carbo[…] nibus, quæ ob metum organorum pneumonicorum repl[…] tionis, non probamus.

XXI.

Præſervatoria ſubſequentia nobis facienda impera[…] ut ad *Chirurgicum* ægrum deducamus fontem, ex quo g[…] neroſum V. S. præſidium deſumere poſſumus, quod tam[…] pro ægri viribus ac corporis conditione, (in alterutro cubi[…] revulſionis ac vacuationis, ſub lingua, in collo derivatio[…] gratia) moderandum eſt, potiſſimum ſi malum plethoræ o[…] ginem debet, copiâ enim ſanguis ſpiritus ſoffocat.

Si verò virium imbecillitas id diſſuaderet, V. S. vi[…] rias cucurbitulas in locis conſuetis cum ſcarificatione a[…] plicatas in uſum vocare conducit. Fonticulorum inuſ[…] non inutilis ab Authoribus cenſetur. Ex *Pharmacia* va[…] propullulant medicamenta, uti nunc videre erit. Clyſ[…] enim emolliens, irritans, materiam ad caput affluentem [re-] vellens, injiciatur, & ex his poſſet concinnari; Rad. Al[…] malv. biſmalv. Herb. rut. puleg. calaminth. cent. min. Fl[…] ſtœch. pœon. chamomill. melilot. Sem. anis. nigell; in h[…] rum decoctione diſſolvantur, Elect. hier. picr. Logad. be[…] dict. laxativ. oleum rutaceum, ac aneth. ſal gemm. De[…]

ct[…]

ctum Croc. metall. ob celerem effectum, in ſecretis eſt nonnullis, ſed minus ritè præparatus acrimoniâ ſuâ inteſtinis mirificos infligeret cruciatus, idcircò hujus uſum, cui placet, relinquimus.

Suppoſitaria ejuſdem utilitatis æſtimantur, ex Elect. diacolocynth. pulv. hier. picr. Ellebor. ſal gemm. cum melle.

His peractis, cacochymicum purgandum erit corpus, præparantibus tamen humores legitimè præmiſſis; huic ſcopo inſervient talia: Rad. aperient. Enul. camp. pœon. Zedoar. Herb. betonic. calaminth. hyſſop. lavend. majoran. rut. ſerpill. Flor. anth. lilior. convall. Syr. Byzantin. capill. veneris, de menth. de ſtœchad. oxymell. ſimplex & ſcillit. his & ea, quæ vaporum narcoticorum vim infringunt, admiſceri queunt, v. gr. Caſtoreum, ſuccus limonum, citri aliaque plura. Præparatum humorem deturbant phlegmagoga propriè dicta, ut Agaricus, Colocynth. Mechoac. Rad. Jalap. Turbith. Pill. de hier. picr. cum agarico, Syrup. de cartham. Oxymell. Elleborat. maj. Jul.

Vomitoria legitimè uſurpata magnum de ſe promittunt auxilium, ſi materia circa ventriculi regionem ſtagnet, & ſurſum repere animadvertatur, ſint talia, primò lène, ut hydroleum, fortius ut pulv. rad. aſar. fortiſſimum, Croc. metall. decenter præparatus.

Inunctiones quoque in ſutura coronali, temporibus ac toto capite, abraſis priùs pilis, ex oleo caſtorei, irin. aneth. inſtituuntur.

XXII.

Ne verò in tanto naturæ cum morbo conflictu vires deficiant, tum totius tum partium refocillationi unicè incumbendum, quæ tertia eſt indicationum, *Vitalis* ſcil. implent horum vires, Conf. alkermes, compl. Aurea Alexandr. moſchus, ambr. Zibeth. ſi id ægrotantis natura ferat; Conſerv. betonic. anth. lavend. pœon. ſtœchad. Nux Ind. condit. Rad. calam. aromat. codit. Aq. cephal. dictæ, olea deſtillata aromatum herbarumque fragrantium, imò ſi Schönbornio credendum, lap. ſemilunaris ſupra Carpionum oculos poſitus. Propoſuimus itaque huc usque curam Comatis Idiopathici. Reſtaret Sympathici tractatio, quod, quia à variis, variarum partium

partium vitiis originem ducit, illa omnia sigillatim pros
qui instituti nostri non est, properemus idcircò ad *Diætam*.

XXIII.

Talem præscribimus ipsi; Aër sit purus, lucidus, ad ca
liditatem vergens: Cibi parciori manu sunt dandi, sive sin
euchymi, sive eupepti, juscula conveniunt herbis cephalici
aceto alterata, vel aromatibus condita, carnes assatæ, no
elixæ prosunt: potus sit ptisana vel alius medicamentosu
decoctum chinæ magnis extollunt laudibus, vinum pr
scribatur, consuetis tamen parcius dandum: somnus qu
vis modo interrumpendus est: Instituantur exercitia se
moderata: Evacuationes tam naturales quàm artificial
respondeant, fortè si harum aliqua deficeret, citò ad off
cium reducenda: Animi pathemata, potissimum cogitati
nes ac ratiocinationes utiles esse, Gal. 6. Epidem. comm.
Aph. 11. docet; Ad iram irritandi, subitaneæ vel jucu
dorum vel ingratorum relationes non improbandæ sun
cujus exemplum Horatius serm. libr. 2. Satyr. 3. de ava
quodam opimo proposuit. Et hac de præsentis affe-
ctus Natura, Causis, Signis ac Cura pro
tempore sufficiant

Ἀρχιάτρῳ Χριστῷ δόξα ἀιδίῳ Θεῷ.

